

Reisindrukken en wat dies meer zij van een oud-Planter XVI

Brief aan de Plantersvrouw in Nederl.-Indië

door Mevr. J. C. Vermeulen-van Boxtel.

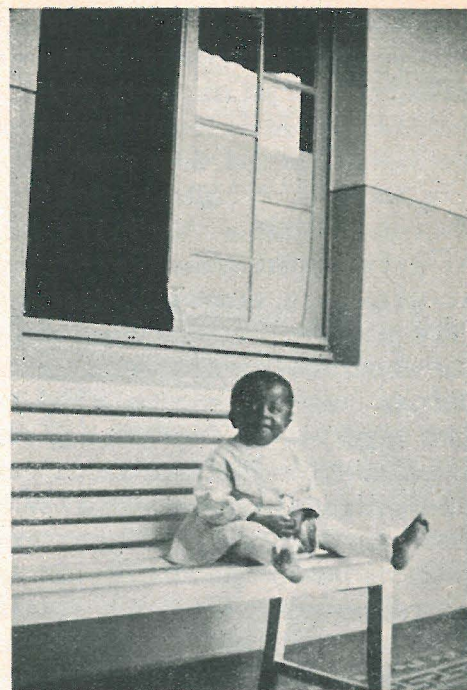
Na een onafgebroken verblijf van ruim twee jaren op Carambehy ontstond bij mij langzamerhand de behoefte om eens even los te komen van de dagelijks terugkeerende huiselijke zorgen en bezigheden, een behoefte die ook gepaard ging met het verlangen naar eenige geestelijke opfrissing. Een reisje naar Curityba van een week uit en thuis heeft het gewenschte evenwicht, hetwelk men zoo noodig heeft om het werk van alledag met blijmoedigheid te verrichten weer hersteld. Het was inderdaad héél heerlijk om weer eens in een comfortabel hotel te kunnen logeeren met alle vreugden, die daar aan vast zitten. Ja, een vreugde die wij vroeger in het andere leven niet als zoodanig ondergingen, doch als gewoon aannamen en dan meestal nog meer met critiek als met waardeering. Ik wil U wel bekennen, dat het voor mij een kinderlijk genoeg was om 's morgens na het opstaan op het knopje te kunnen drukken om het ontbijt op de kamer te bestellen. Heerlijk was het ook om na lunch en avondmaaltijd nog gezellig wat na te kunnen praten. O zeker, dat doen wij thuis ook, maar daar hangt dan altijd nog de schim van: tjoetji piring en meestal nog vele andere werkzaamheden achter. Curityba is, zooals U weten zult, de hoofdstad van Parana. Twee jaar geleden brachten wij hier eenige dagen door om onze papieren in orde te laten maken, doch als men geheel vreemd is in een stad, de taal niet spreekt, en er ook geen vrienden of kennissen heeft, dan krijgt men niet vlug een goeden indruk. Komt men dan bovendien nog pas uit Europa, dan is men spoedig geneigd vergelijkingen te maken, die in het nadeel van dit jonge land moeten uitvallen. Onze maatstaf is intusschen anders geworden en ik ben blij, dat ik nu in staat was deze stad nader te leeren kennen. In den loop van dit jaar maakten wij kennis met de Consuls-familie. Ons Consulaat wordt te Curityba door den Engelschen Consul waargenomen. Zijn vrouw is een Braziliaansche, zij was als dochter van een Gezant jaren lang in Europa en ontving daar grootendeels hare opvoeding. Zij spreekt alle moderne talen vlot en was ook eenige malen in ons klein landje, waarvan zij veel wist te vertellen. Op Curityba is zij een bekende persoonlijkheid, doet veel aan socialen arbeid en zodoende was ik in de gelegenheid op dit gebied het een en ander te zien en op te merken, dat men toch hard bezig is een grooten achterstand in te halen. Het verpleegsterschap b.v., staat

Het kinderziekenhuis in Curityba Parana-Brazilië.

hier nog in een slecht blaadje en dit is voor een jong meisje nu niet zoo'n heel respectabel beroep. In klinieken en hospitalen bestaat het verplegend personeel dan ook meestal uit Katholieke Zusters of Zusters van Zendingsgenootschappen, terwijl het ook een veel voorkomend iets is, dat de patiënt zelf iemand meebrengt, hetzij een huisgenoot of familielid, die de verpleging dan op zich neemt. Voor ons wel een zeer onbegrijpelijke methode, doch hier noodgedwongen door het groote tekort aan verplegend personeel. Nu zijn er echter in de meeste groote steden cursussen geopend van het Roode Kruis en geven de dames uit de society het voorbeeld deze cursussen te volgen om een diploma te behalen. Mogelijk zal dit voorbeeld op grotere schaal gevolgd worden, zeker tot heil van een groot deel der arme bevolking die aan medische hulp en voorlichting nog veel te kort komt. Ik bezocht met Mistress Gomm o.a. ook een hospitaal voor arme en verwaarloosde kinderen. Oorspronkelijk opgericht door particulieren en in stand gehouden door liefdadige bijdragen, geniet dit tehuis thans een Staats-subsidie en is uitgegroeid tot een kinderziekenhuis, dat iedere toets der vergelijking kan doorstaan. Ook hier bestaat het verplegend personeel weer uit Kath. Zusters van een Italiaansche Orde. Weinig opwekkend is anders zoo'n bezoek! Bed aan bed, soms in glazen kooien, arme bleke stumperds, te zwak eigenlijk om te leven met nog iets te veel kracht om te sterven. Bijna elk bedje vertolkt een tragedie op zichzelf. Kindertjes na de geboorte eenvoudig ergens achtergelaten. Kindertjes

van moeders van 12 en 13 jaren. Vermengingen van alle soorten rassen uit de onderste lagen der maatschappij, de meesten nog met het duidelijke stempel van erfelijke belasting. De opwekkende noot bracht voor mij het kleine neger-jongetje waarvan ik een foto hierbij inzend. Alleen teruggaande om iets uit de auto te halen trof ik hem zittende op een bank, op een geheel verlaten binnenplaats. In de geheel witte omgeving onder de felle middagzon was het zwarte hoopje wel een groot contrast. Twee gebroken beentjes in gipsverband, maar overigens blijkbaar gezond en opgewekt en tot eventjes lachen bereid. U verwondert zich misschien over den hierboven aangegeven leeftijd der moeders. Doch dit is hier niets ongewoons. Men vindt hier veel vermengingen met het negerras, vooral in de onderste lagen. Daarnaast veel Spaansch en Italiaansch bloed. De gewone huwelijksleeftijd van de meisjes uit de gegoede kringen varieert van 15 tot 18 jaar, daarna zakken de huwelijkskansen snel. Op een leeftijd, dat bij ons de jonge meisjes het aantrekkelijkst zijn, zijn het hier reeds getrouwde vrouwen, die heel spoedig hun jeugd en frischheid verliezen. Kinderen van 12 tot 14 jaren hebben hier weinig kinderlijks meer. Zij zijn reeds geheel opgemaakt en zijn zonder uitzondering „gekapt”. Aan sport wordt door de jonge meisjes en vrouwen nog bitter weinig gedaan. Op de middelbare scholen en Gymnasia komen deze vakken er nu langzamerhand in. Duitsche vereenigingen hebben in dit opzicht voor de jongens veel gedaan, doch het zou m.i. goed zijn voor de jonge meisjes en vrouwen, indien zij zich wat meer op gezonde lichaamsbeweging gingen toeleggen. Wij werden in een zeer moderne sportclub geïntroduceerd. Prachtig gelegen even buiten de stad met een up to date clubgebouw, waarin ook gelegenheid voor logies, mooie golfterreinen, tennisbanen, schietbanen, zwembassin, terrassen, manège doch helaas weinig beoefenaars. Het was op een prachtige zonnigen Zondagmorgen. Op het

Een patiëntje uit het kinderziekenhuis. Een studie in zwart en wit. Curityba Parana-Brazilië.

golfterrein wandelden twee mensen en in de manège stapte één amazône een baantje af. Op de tennisbanen werd niet gespeeld en ook het zwembassin lag verlaten. Toen wij onze verwondering hierover uitte bleek het voor het tennisspel veel te warm en voor het zwemmen veel te koud te zijn. Onwillekeurig gingen mijn gedachten naar de altijd volle zwembassins in ons Indië, ook die in hogere streken gelegen zijn en aan de vele heerlijke tennis-Zondagen waarop wij van 's morgens tot aan den avond speelden, vaak onder het zonnetje van den evenaar en er nimmer genoeg van konden krijgen. Wat wij als Hollanders in het stadsbeeld missen, dat zijn de fietsen. Zij zijn er sporadisch en langzamerhand zal dit nuttige en in gebruik goedkoope vervoermiddel wel veld winnen en dan komt aan een Hollander natuurlijk de eer toe, de fiets in den staat Parana er in gebracht

THE MANUFACTURERS LIFE INSURANCE Co.

Activa per 31-12-1937 Can. \$ 154.938.300.— Verz. Bedrag Can. \$ 556.535.000.—

GROEP VERZEKERING

SOERABAIA - MALANG - SEMARANG - BANDOENG - BATAVIA

te hebben. Het is Arie de Geus van Ponta Grossa, die de fiets hier importeerde en die nu een zeer goed bekende zaak en reparatie-atelier in Ponta-Grossa heeft. Hij zal het ook op zijn geweten hebben, indien de dames zich aan deze sport zullen gaan bezondigen, want tot op heden is voor het zwakke geslacht de fiets nog taboe als zijnde onbehoorlijk. Nu zijn er op Ponta Grossa een paar damesfietsen in omloop en wordt er bij avond stilletjes geoefend! Ja wij zijn hier met vele dingen nog zeer achterlijk. Naast de meest moderne verschijnselen ziet men soms nog iets uit een lang vervlogen en schier vergeten tijdperk. Zoo zagen wij op Curityba nog een echten schoorsteenveger, compleet met laddertje en touw en hoogen hoed. Als 's avonds de straten verlaten liggen, dan komt er een leger straatvegers met van die ouderwetsche bezems, de straten aanvegen. Modern zijn de vele en groote bioscopen, waarvan evenals elders een overvloedig gebruik wordt gemaakt. De entree's zijn zeer laag en er is maar één rang. Op de duurste avonden betaalt men 3 milreis ($\pm$ 30 cent), soms betaalt de dame minder en ook krijgt men nog wel eens een extra vrijbiljet voor de dame voor een volgende avond. Het publiek is een reinste mixed pickles en op zichzelf al een gang naar de bioscoop waard.

Een ding hebben ze echter zonder uitzondering met elkaar gemeen: zoodra zij zitten, beginnen ze te kauwen! Alles kauwt en zuigt met een onbegrijpelijke energie de z.g. balas (vruchtenbonbons). Het is een vreeselijk „stupide” gezicht, waaraan men niet ontkomt, voordat men weer op straat staat, want de meegebrachte voorraden schijnen nimmer op te raken en kunnen trouwens in de zaal weer aangevuld worden, want voortdurend venten kleine jongetjes met deze lekkernij. Een leeftijdsgrens schijnt hier niet te bestaan. Kinderen van elken leeftijd ziet men in de bioscopen en ook de baby's ontbreken niet. Op een Zondagmiddag woonden wij de races bij. Zooals in Holland op Zondag de voetbalwedstrijden zijn, zoo hebben zij hier elken Zondag hun paarden-race en het publiek is al even enthousiast en voltallig. Er werd vrij veel gewed ook door kinderen. Het viel ons op dat er uitsluitend Braziliaansch gesproken werd. Van de 145.000 inwoners, die Curityba telt zijn er $\pm$ 60% van Duitsche origine en bij ons eerste bezoek (nu twee jaren geleden) hoorde men ook overal deze taal spreken. Sinds het drastische optreden van de Regeering, die eischt, dat men zooveel mogelijk de landstaal zal spreken, is hierin wel een groote ommekeer gekomen. Ook in zaken wordt men nu slechts op verzoek in het Duitsch te woord gestaan, de eenige vreemde taal waarmee men zich hier redden kan. In hogere kringen spreekt men ook wel Fransch. Mr. Gomm vertelde ons, dat er te Curityba slechts 6 Engelsche families woonachtig zijn. Een grappige ontmoeting hadden mijn man en ik in een chocolaterie. Terwijl wij daar een en ander uitzochten — en natuurlijk Hollandsch spraken — hoorden wij ineens achter ons in wat gebroken Duitsch: „Sind Sie Holländer?” Op ons bevestigend antwoord, viel ons een even hartelijke als enthousiaste begroeting ten deel van een Argentijn, die vele malen ons landje bereisd had en zich onmogelijk voor kon stellen, dat wij als Hollanders uit dat Wunderbare und schöne Holland met zijn even wonderbare und liebenswürdige Königin hier in Brazilië konden gewinnen en tevreden zijn. Neen, als hij kiezen moest, dan zou de keus gaan tusschen Holland en Zwitserland. Natuurlijk deed dat loflied op ons land en vorstin ons buitengewoon goed en we namen afscheid met de belofte zijnerzijds, dat hij het stukje Holland in Parana, waar wij nu wonen, op een van zijn reizen zou bezoeken en wij van onzen kant stelden hem echte Hollandsche boter en kaas in het vooruitzicht. Al zijn wij hier tevreden en al hebben wij ons heelemaal aangepast, in ons hart blijft het toch Holland boven al en wij willen graag Hollanders blijven en onze kinderen naar Hollandschen trant opvoeden. Nu, meer dan ooit gaan onze gedachten naar dat kleine

18 UUR 1 LITER
BRANDEN PETROLEUM

200/300
KAARSEN

RUTE
PETROLEUM DRUKLICHT

LAMPEN MAGAZIJN
JOSEPH RUTE

SOERABAJA · MEDAN · SEMARANG · BATAVIA ·

stukje grond daar overzee, daar waar wij toch ook nog geliefde betrekkingen hebben. De veiligheid en de politieke rust, die wij hier beleven, kan ons toch niet volkomen bevredigen, daar wij het eigen land dagelijks in gevaar weten en ook liever de angsten en zorgen zouden willen deelen en meedragen van het eigen volk. Als wij nu op de avonden van het Algemeen Ned. Verbond tezamen het „Wilhelmus” zingen, dan hebben de woorden: „den Vaderland getrouwe” een diepere en meer nabije beteekenis gekregen. Want nu weet men, dat er misschien spoedig een dag komen kan, dat men deze getrouwheid zal moeten toonen door het liefste af te staan, wat men bezit en waarvoor men leeft en werkt. Er zijn hier vele jongeren vast besloten te gaan als het Vaderland roept. God geve, dat deze dag nimmer zal aanbreken en dat ons land gespaard zal moge blijven. Dit zal voor langeren tijd mijn laatsten brief zijn. Misschien dat ik U later nog eens schrijven kan over de grotere steden als Sao Paulo en Rio de Janeiro. Ook van deze steden behield ik slechts vluchtige indrukken, doch voorloopig heb ik mijn vacantie gehad en kan daar weer een tijd op teren.

Het thuiskomen in de nu reeds zoo vertrouwde omgeving met alles wat door eigen arbeid is opge-

bouwd en verwelkomd door de kinderen, die tijdens onze afwezigheid dubbel hard gewerkt hadden, was heerlijk. Ook het leven hier, gezien tegen den achtergrond van het oude leven is goed. Na een prachtige winter hebben we een minder mooi voorjaar. Na een felle lange droogte, die sommige gewassen schade deed, regent het nu bijna dagelijks hard en veel en wij verlangen weer naar de zon en wat warmte. Gelukkig bleven wij dit jaar tot op heden gespaard van schade-aanbrengende stormen en wij hadden in huis met geen waterschade te kampen. Arbeid is er immer veel. Nu is het de tijd van innemen. Wij hebben een overvloed van bramen, moerbeien, frambozen en nog altijd volop aardbeien. Nu komt de drukke doch gezellige Decembermaand. Onze jongste komt met 2 maanden vacantie en hierop verheugen wij ons om het hardst. Zij zal als eene der besten van haar klas verhoogd worden en heeft dus haar vacantie verdiend. Bij deze gelegenheid wensch ik aan alle lezers, vrienden en bekenden een prettig Kerstfeest en een gelukkig Nieuwjaar.

Vrede en voorspoed zij Uw deel!

Carambehy, 15 November 1939.

GEEN MODERNE KOFFIE-FABRIEK

zonder

DRAAYER-pulper
DRAAYER-continu werkende
waschmachine
DRAAYER-drooghuis
DRAAYER-vóór-sorteerder

N. V. Technisch Bureau „DRAAYER”
Djemmer

Fargo GOES FAR

De truck bij uitnemend-
heid voor ondernemingen.

DE VRACHTAUTO VOOR
ECONOMISCH TRANSPORT,
EEN *Chrysler*-PRODUCT

FUCHS & RENS

BATAVIA-C. — SOERABAJA —
SEMARANG — MEDAN — DJOCJA
— PALEMBANG — AMSTERDAM

Bragaweg 57/57 A, Bandoeng, Tel. 400